

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 3 dekabr (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 55-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

AZƏRBAYCAN

Səşənbə, 28 səfərlümüəzəffər sənə 1337.
3 kanuni-əvvəl sənə 1918.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi,
iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-ıdara:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski
küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə
"Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə
səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilmiş.

Dərc edilən məqalənin müfəttəsinə
ıdara təyin edir.

Abunə şəraiti:
Yanvarın birinadək Bakı üçün 24,
başqa şəhərlərə 35 rubladır.
Bir aylığı Bakıda 12,
başqa şəhərlərdə 19 rubladır.

Elan fiatı: sətəri 3 rubla. Kərratla gedən
elanlar üçün güzəşt edilir.

İXTAR
[XƏBƏRDARLIQ]

Bu gün səfərlümüəzəffərın 28-i fəxri-kainat Peyğəmbəri-
zişanımızın [kainatın fəxri olan şanlı Peyğəmbərimizin] vəfatı münə-
sibət ilə idarəminin tətbi edəcəyini və qəzetəmizin növbəti nömrə-
sinin pancşənbə [cümə axşamı] günü çıxacağını elam ediriz
[bildiririk].

ŞURAYI-MİLLİ RƏYASƏTİNDƏN

Kanuni-əvvəlın (dekabr) üçüncü gününə təyin edilmiş
Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası vəfatı-fəxri-kainat həzrəti-
Peyğəmbəriyə (s. ə.) təsadüf etdiyindən kanuni-əvvəlın 7-ci gününə
təviiq [taxir] edilir.

Şurayi-Millii rəisi
Məhəmməd Əmin Rəsulzadə

ELAN

Bununla "Azərbaycan" qəzetisi idarəsi elan edir ki, həmin
qəzetinin intişarına [nəşrə] başladığı gündəkdə Qafqazda türk və rus
lisənlərində nəşr edilmiş qəzetə, jurnal, əkslər [fotoşəkillər], tarixi
məlumat və Azərbaycan həyat və mədəniyyətində əhəmiyyəti olan
əsəri [əsərləri] idarəyə təqdim edənlərə gözəl mükafat verəcəkdir.
Arzu edənlər Vorontsovski caddədə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan"
qəzetisi idarəsinə saat 10-dan 2-yə kimi müraciət etməlidirlər.
Telefon nömrə 39-60.

b/8 5-4

ELAN

Azərbaycan Hökuməti cəmbindəki [nəzəndəki] Fövqəladə
İstintaq Heyəti mart ayından Azərbaycan Türk Ordusunun Bakını
işğal etdiyi vaxta kimi zarərində olan [zərər çəkən] əxşadən [şəx-
slərdən] arizalər qəbul edir. Hər gün saat 10-dan 3-ə kimi "Metropol"
məhmanxanasında 28 və 29 nömrəli otaqlarda.

QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]Ümuri-Nafii və Xeyriyyə Nəzarətində [Sosial Təminat
Nəzirliyində]

Böyük hökumətlərin müsbətəngiz [falakətlərə səbəb olan]
mübarizəsi qurtarmış, öz qalibiyyətləri ilə məğrur olan Müttəfiq
dövlətlər haqq-ədələt əsası ilə Rusiya millətlərinə çoxdan bəri
gözlənilməkdə olan milli muhtariyyət bəşarətini [muştuluğunu] verib,
keçirdiyimi dəhşət və falakətləri unutmmaq və sülh və
mədəniyyətə işə başlamaq imkanını veririlər.

Millətlər də bu imkanı hiss etməklə geniş bir nəfəs ilə azadlıq
nəfəsi alıb, milli muhtariyyət nuru ilə cavanlıq atışı və Bakıya ciddi
qüvvə ilə müsəllah olaraq [silahlənərək], köhnələnmiş və çürümüş
binanın xarabalıq arasında qaliblərin şüarını əsas edib, öz milli muhtariyyətlərini təsis etməyə başladılar.

Lakin, Azərbaycanın işgali üfüqdəki müharibənin və hərə-mərc-
liyin bədbəxt qurbanı və insanın qalbinə yaxacaq ac və çılaq qaçqınlar
görməkdədir. Bunlar acz ilə [çarəsizliklə] əllərini şadlıq və
millətlərə uzadıb, həminin yadından çixmiş müqəddərlərinin hallı
olunacağını səbirsizliklə gözləyirlər.

Azərbaycan vətəndaşları!

Bu yoxsul qaçqınlar siza və sizin gözəl hissələrinizə müraciət
edirlər. Sizlərdən hər birinizi bacardığınız qədər bunlara müavinət
[kömək] ediniz. Çılpaq qaçqınlar üçün şiddətli qış fəslə gəlməmiş. Qış
fəslə öz dəhşətli üsrəti [çətinlikləri] ilə bunlara yaxınlaşsın, hər gün
bunların arasından təzə-təzə qurbanlar aparacaqdır. Böylə bir lazımı
gündə bu qaçqınlara müavinət etməyənlər bilaxitəyir [istər-
istəməz] özlərini müqəssir edəcəklərdir.

Vətəndaşlar, müavinət ediniz. İsti paltar, ayaqgəzi, camaşır, aqalın
[heç olmasa] köhnə da olmuş olsa, iana ediniz. Siza lazım
gəlməyən şeylər, yoxsul və çılaq qaçqınları soyqudan və ölümdən
xilas edər. Hər növ inanşlar Naberejni küçədə, "Nadejda" kompə-
niyinin mülkündə Ümuri-Nafii və Xeyriyyə Nəzarətinin Qaçqınlar
şöbəsinə qəbul edilir.

BAKİ, 3 KANUNİ-ƏVVƏL
[DEKABR]

Məmləkətimizin paytaxt[ında] yaşayın və inدیvəkdə bizimlə
guya mühibbənə [dostca] bir surətdə vətəndaşlıq etməyə hazır olan
güruhlar və məfəhli [dairələr] indi siyasi vəziyyəti bir qədər dəyi-
şdikdən sonra qəblərində bəsdəlikləri əməlləri [niyyətləri] bürzə
və, öz nankorluqlarını isbat edirlər. Rusiya təccidi-həyat edənədək
[normal həyatını bərpa edəndək] və mərkəzində əmniyyət hasil
olub da mətin bir hökumət təşkil olunandək, əfəndə məmləkətimizi
bolşevik bəlasından və ya başqa hərə-mərc-lərdən asudə saxlamaq
üçün elani-istiqlaliyyətimizə o vaxt bir gözle, indi isə başqa nəzərlə
baxdıqlar aşkar oldu.

O vaxt Azərbaycan Hökuməti və ya məfəhli [dairələr] tərəfindən
ittixaz edilən binəgüzarlıqlar [alınan qararlar, verilən sərəncamlar]
və tədbirlər sayını-təhsin [qədirləyir] idi. İndi isə məlum olur ki,
"Azərbaycan" məmləkəti yox imiş. Burası Rusiyanın bir nöqtəsi imiş.
Buna görə də Azərbaycanın hökumətə ehtiyac olsa yalnız rus
hökuməti ola bilər və Parlanmanın da artıq lüzumu yoxdur. Zira,
Rusiyada yalnız birçə parlanman ola bilər. Onu da ki, inşallah bolşevik-
likləri qovduqdan sonra kadetlərə "aslı rus adamları" lazım bilsələr
düzdərlər. Ru, kadetlərin və rus mütəassiblərinin rəy və hərəkəti.
Digər tərəfdən də Bakı "demokratları" yəni bədbəxt millətimizin
yaxsından tutub deyirlər ki, "xəndən", "bəydən" və ya Osmanlı
tərəfdarlarından hökumət olmaz. Hökumət demokratlardan ola
bilsə və müsəlməndən, məlum olduğu üzrə, "heç bir vaxt demokrat
ola bilməyib yevənqulyanlar ilə nacarıyanlar və merxelevlərin
əllərinə keçməsi, özünü görürsünüz ki, vacibətdəndir..." Bunlar
məmləkətimizin əsasına doğrudan-doğruya xələl yetirmək qəsd-
dindədirlər. Zira, bu niyyətdə olmasaydırlar, ol vaxt böylə mühim və
müskül bir halda ümum əhəlinin mənafeyi üçün ittixaz edilən təd-
birlərimizi [gözlənilməz] və təşəbbüslərimizi məhv etmək
iqdamətində [təşəbbüsündə] bulunmazdılar. Böylə bir bədxahana
[pis niyyətli] hissiyyət Azərbaycan Şuray-Millisi təşkilii xüsusunda
icra olunan nəmünəsinə hərəkatdan dəxi bəlli oldu.

Müştəqil Azərbaycan dövləti yaşadıqdan bəri, ümumə məlum
olduğu üzrə, biz müsəlmənlər özümüzü başqaları kimi "həkim mil-
lət" yerinə qoyub da qeyri-müsəlmən vətəndaşlarımızı mütəkkəbbi-
ranə [takabbürlü] nəzərlə baxmamışıq. Bunu hər bir insaf əhli etiraf
etməyə məcburdur.

Biz bacardığımız onlara hüsn-rəğbət göstərərək say etmişiz ki, onlar
özlərini yad bir vətənda hiss etməyib, Azərbaycanı öz haqiqi vətən-
ləri kimi tələqqi [qəbul] etsinlər. Bu yolda biz, həttə bəzi məsələlə
[məsələlərdə] hüquqi-milliyətimizdən belə keçmişik. Dövlət dilimiz,
ana dilimiz olduğu yerdə inدیya kimi həl və rus dilini istəmə
etməkdəyik [işlətməkdəyik]. Hökumət müəssisələrində ən mühüm
mənsəbləri qeyri-müsəlmənlərə vermışıq. Yalnız, bir hökumət
qalmışdı ki, onun da müştərar şəklini, dəvət edilmiş Məclisi-Millimiz

hall edəcəkdi. Lakin indi isə həm "demokratlar" məhafili, həm də
bütün əzəsi [üzvləri] kadetlərdən ibarət olan Rus Milli Komitəsi, Milli
Parlanəmizdə iştirak etməkdən dürlü-dürlü məntiqsiz bəhanələrlə
imtinə edirlər.

Bununla məmləkətimizdə əhəlinin məisət və əmniyyəti təmini
işinə xələl yetirmək istəyirlər. Böylə bədxahana hərəkət bizi, bütün
səy və kuşşimizi [çalışmamızı], bütün qüvvələrimizi yığmaqla,
boynumuza düşən ağır vəzifəni aqılana və haqiqi bir surətdə yerinə
yeterməməizə vadar edir. Başqaları bizim fəaliyyətimizə dair sabotaj
yapırlar, "bu oyuna qarşı girdi" eyləyirlər. Böylə həriflərə bunu isbat
etməliyiz ki, xeyr, sizin hərəkətinizi bizi öz müqəddəs vəzifəmizdən
çəkin[dir]məməyəcəkdir və biz öz haqiqi yolumuzla getməkdə
davam edəcəyik. Biz sizi bərabərcəsinə işləməyə dəvət etdik və
bununla öz vətəndaşlıq vəzifəmizi yerinə yetirdik. İndi ki, siz bizim
insaniyyətəpərvər və adiləna təşəbbüsümüzü rədd edirsiniz, xoş gəl-
diniz! Öz yükümüzü özümüz də aparmağa qadiriz. Vəssəlam.

PARTİYALARIMIZA

Bir şəxs və ya partiya, bir millətin azadlığı əleyhində çalışarsa və
o milləti digər bir millətin və ya bir neçə nəfər xudsar [özbaşına]
adamların hökmü altında qul etmək istərsə, o şəxs və ya o partiya
bugünkü inqilab [inqilablar] nöqtəyi-nəzərindən insaniyyətə düş-
məndir. Adını sosialist də qoymuş olsa, hürryyətəpərvər də qoymuş
olsa, yalandır. Onun əsi adı insaniyyət düşmənidir. Həmin insaniyyət
düşməni olanlardan böyüyü bu gün Azərbaycan türklərinin hürr-
riyyəti və istiqlali əleyhində çalışan partiyalardır. Çünki, bu gün
müştəqil olmağa, azad yaşamağa və əsudə nəfəs çəkməyə hamı mil-
lətlərdən artıq möhtac olan Azərbaycan türkləridir. O səbəbə ki,
Rusiya millətləri içində əsarətin ən ağır yükünü çəkən, istibdadın ən
şiddətli zülmələrinə düşər olan, dini, milli haqaratın ən acı zər-
bələrini məruz qalan, hüququnun ən zərurilərindən də belə məhrum
edilən və dünnəyə qədər zillət və rəzalətə ömür keçirən, ağır
açıb əhval və övzəsinin [vəziyyətinin] məşəqqətdən şikayət
etməyə qüdrəti olmayan bir millət varıydısa, o da yalnız Azərbaycan
türk milləti idi.

Bəs, kimin insafı yol verər və kimin vicdanı bunu qəbul eylər ki,
Rusiyadakı ümum millətlər istibdad dövründə də Azərbaycan türklə-
rinə nisbətən istirahətli yaşadıqları halda, bu gün təkmil [bütün]
hüquqlarına nail olsunlar da, əmma Azərbaycan türkləri bu hüquq-
dan məhrum edilsinlər? Gərək, heç kəsin insafı buna yol vermasın və
vicdanı bunu qəbul etməsin. Halbuki, bu zülmü rəva görən "insafdar"
və bu haqsizliyi qəbul edən "vicdanlı" vardır və bu insaf, bu vicdan
sahibləri də Afrikanın vəhşi bərbərləri deyil, Rusiyanın qaragürüah
adı verilmiş pədsəpərvərləri deyil, bəlkə bu gün Bakımızda, paytaxt-
ımızda bizimlə diz-diza oturan "sosialistlərdir".

Bəlkə bu sözlərimə etiraz edib deyərsiniz ki, xeyr, böylə iş ola
bilməz. Sosialist adını daşıyan şəxs bir millətin əsir edilməyinə razı
olmaz və sairə, və sairə.

Doğrudur, sosialist adını daşımığı özünə ixtiyar edən şəxs bu işə
razi olmaz. Nadir ki, bəlkə bunun əksi, yeni millətlərin azad edilməsi
yolunda can fəda edər dərəcədə mübarizəyə girər. Əmma, Bakı
"sosialistləri" bu işə razıdırlar. Yəni, Azərbaycan türklərinin əsarət
altında qalmağınə nainki razıdırlar, bəlkə bunun təlabində belə israr
edirlər.

Sözlərimin yalan olmadığını təhqiq etmək istəyənlər varsa,
şəhərimizdəki "Sosial-Revolyusioner" (İctimaiyyəti-İnqilabiyyunlar)
partiyasının nəşiri-əfkar olan [fikirlərini yayarı] "Znamya truda"
qəzetəsinin bütün nömrələrini açıb, qəbalarına qoyub diqqətə
oxusunlar. Hökumətimizi istəhzə, millətimizi təhqir, əzətimizi
tələb, yerimiz-i yurdumuz tələf, mal və mülkümüzü qarət, özümüzü də
Bığəraxovlu qəpisi ilə hədədən başqa sosialistlik və sosializm
namına bir şey tapıb oxuyarlarsa, məni yalnızı deyə elan və təkdir
[məzəmmət] etsinlər.

"Znamya truda" başına yığılmış olan bu guruh, "sosialistlik"
maskası altında işləyən hürryyət düşmənləri və insaniyyət əduvləri
[düşmənləri] olduğu bu günlərdə aşkar edildi. Millətimizə qarşı olan
büğz [kin, nifrət] və ədavətlərinin şiddəti o dərəcə idi ki, daha özləri-
ni saxlaya bilməyib, maskanı-filani kənarə atıb, əsl sifətlərini
göstərdilər.

Bu sifəti görüb də bədtarkibliyindən [badhəyətliyindən],
eybəcərliyindən] iyrənənlər ən əvvəl bizim cavan müsəlmən
İctimaiyyəti-İnqilabiyyun partiyamız olmuşdur ki, bu yoldakı
gözüqıçlıqları xüsusi bir təhsinə şəyandir.

Dünənkı qəzetəmizdə "Azərbaycan sosialistlərinin fəaliyyəti"
sərlövhası ilə yazılmış fəqərəni [yazını, məqaləni] oxusanız, ürəkləri
təmviz və ağılları salım olan sosialistlərimizin maska altından çixmiş
əcnəbi "esərlərdən" nə dərəcədə ikraha gəldiklərinə görərsiniz.

Təbidir ki, haqiqi sosialist olanlar, bir millətin azadlığı və istiqlali-
na qarşı düşmən kasilən partiyaların, adlarını sosialist də qoymuş
olsalar, fikrinə şərik ola bilməzlər. Çünki, bu qeyri-mümkün işdir. Bir
tərəfdən sosializm adını bəttirməyə və xalq içində sui-təfəhümünə
[səhv başa düşülməsinə] səbəb olmaq və digər tərəfdən türk milləti-
nin azadlığı və hürrriyyəti əleyhində çalışmaq təşəbbüslərində israr
edən bir guruhdən nainki yalnız türk sosialistləri, bəlkə bütün haqiqi
sosialistlər itctinab və istikrar etməlidirlər [uzaq dayanmalı və iyrən-
məlidirlər].

Ümüdvarıq ki, Azərbaycan İctimaiyyəti-İnqilabiyyun [Sosialist
İnqilabçılar] partiyasının bu rəftarına sair sosialist və hürryyətəpərvər
partiyalar dəxi şərik olub, özlərini çirkli hərəkətlərdən کنارə tut-
maq bərabər, say və əməklərini bir və qədər zillət və rəzalət gətir-
miş olan Türk-Azərbaycan millətinin istiqlal və azadlığı yolunda sərf
edərlər.

Hacıbəyli Üzeyir

GENERAL TOMSONUN
ERMƏNİ BAŞÇILARINA TELEQRAMI

Gənçə, Qazax, Cavanşir qəzələrində erməni pişrovlarına
[başçılara] Bakıdakı Müttəfiq ordusu komandanı general Tomson
tarafından böylə bir teleqram göndərilmişdir:

"Aldığım məlumatə nəzərən Gənçə, Cavanşir və Qazax qəzələrində
ermənlər, nizamsizliq və qarətə məşğul olurlar. Müttəfiqlər
nüməyəndəsini ələmə hasabıyla [sifətilə] sizə əməl edirik ki, böylə bir
nizamsizliqlərinin olmasına qarşısını almağa hamı ermənlərə xəbar
verərsiniz ki, gedib öz evlərində rahat otursunlar. Bu əmrləri əmələ
gəttirməz isənis töküla biləcəq qanların məsuliyyəti şəxsən sizin
öhdənizə düşəcəkdir."

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANI ƏTRAFINDA

Azərbaycanın müxtəlif qəzələrindən alınan xəbərlərə görə,
məbus [millətəvkil] seçkiləri böyük ruh yüksəkliyi və istiqlaliyyət
şüarı altında cərəyan etməkdədir. Vətəndaşlar məsələyə həiz [malik]
olduğu qədər böyük əhəmiyyət verirlər.

Şəki qəza qaimmaqamından alınan teleqrafə görə, Parlan-
məbusluğuna Şəki şəhərindən Abdulla bəy Əfəndizadə, qəzadan
Qarib Məhəmmədakarim oğlu intixab edilmişdir [seçilmişdir].

- Cəbrayıl qəza qaimmaqəmi teleqrafə xəbər verir ki, Cəbrayıldan
Məclisi-Məbusan üzvlüyünə Bəhrəm bəy Vəzirov seçilmişdir.

- Gəncədən xəbər verilir ki, Parlanəma Abuzər bəy Rəzayev intixab
edilmişdir.

- Aldığımız məlumata görə, Bakı Kəsbkarlar [Həmkarlar]
İttifaqının 30 təşrihi-sanidə [noyabrda] iniqad etmiş cəlsəsində
[keçirilmiş iclasında] Azərbaycan Parlanəmanına nüməyəndə göndər-
mək məsələsi müzakirə edildikdən sonra, nüməyəndə intixab
etməməyə qərar verilmişdir.

- Parlanəman 3 kanuni-əvvəldə [dekabrda] təyin edilmiş olan bir-
inci iclası ayın 7-ədək təxirə salınmışdır.

Bir izah

Şəki qəza qaimmaqamından alınmış bir teleqrafə nəzərən,
məzkur [adı keçən] qəzəyə Parlanədə ancaq [2] məbus yeri ver-
ildiyindən, türk-islami vətəndaşlarımız narazı qalmışlar və onlara
daha yer verilməsini arzu edirlər. Binaileyh [ona görə], Məclisi-
Məbusan rəyasətinin xahişinə görə, vətəndaşlarımızda bu xüsusda
izahət verməyi lazım görürüz.

Parlanədə cümlələri 120 əza olmaq, türklərdən ancaq 80
məbus bulundurulacağı və 1917-ci il "Qafqazıya təqviminin" rəqəmlərini
üzərinə türklərin miqdarı nəzərə alındıqda metr 25000 olur. Yəni, hər məbus 25000 vətəndaş tərəfindən müvəkkil olur. Fəqət, 80
məbusdan 44 zatın mərkəzi Milli Şura əzası [üzvü] sifətilə mövcud
olduğu nəzəri-ətibara alınarsa, məlum olar ki, Parlanəmanə müsəl-
mənlərdən ancaq 36 yeni məbus göndərilmişdir. Bu surətlə metr
dəxi 57000 olur, nainki 25000. Bu nöqtəyi-nəzərdən, Şəki qəzası
vətəndaşları bəlməlidirlər ki, 2-dən ziyadə məbus göndərmək
hüququna malik olmaq üçün Şəki qəzasında 114 mindən ziyadə türk-
islam əhali olmalıdır. Halbuki, rəqəmlərlə isbat olunur ki, Şəki qəza-
sında müsəlmənin miqdarı 100000-dən artıq deyil. Binaileyh də
vətəndaşlarımız 2 məbusdan artıq göndərə bilməzlər.

AZƏRBAYCANIN PAYTAXTI

I

"Quzğun dəniz" in (1) sahilində, əski Albaniyanın (2) mərkəzində,
Şirvanşahların paytaxtında, Aşerson yarımadasının cənubunda
49,51 dərəcə tul [uzunluq], 40,21 dərəcə ərzində [en dairəsində], bir
tərəfdən Bayıl, digər tərəfdən də Zığ adı ilə suların bağına qul uzat-
mış, qarşısındaki adaların himayəsində pənahsiz gəmilər hər növ tufan-
lara qarşı qoruyar, mərhəmatkar bir qucaq açmış liman var:

Bakı bəndəsi [limanı]!

Şöhrətli azərkədəsi [atəşkədəsi, atəşgahi], "odunsuz yanar,
sudan qorxmaz" mənaqəbədər [haqqında əfsanələr, hekayələr
dənilən] atəşi (3) uzun zamanlardan bəri məvur [bilinən], tarix
sahifələrini boyamış neft quyuları, hər dəm bir fəvvarə edər [fəvvarə
vuran] "Yanardağı" ilə Azərbaycan isminin müsəmməsi [adının
mənasını özümdə ehtiva edən], həmişəyanar bir ocaq var:

Bakı bəldəsi!

Bakı – Azərbaycanın paytaxtı.

Bakı, bu gün istiqlalını elan etmiş olan Şimali Azərbaycanın
mərkəzi-ıdarəsi [idarə mərkəzi] olduqdan sonra deyil, daha
əvvəldən, qədim zamanlardan bəri Azərbaycan paytaxtı, paytaxtı
deyilsə də, mühüm mərkəzlərindən biri olmaq həsiyyətinə malik
olmuşdur.

Azərbaycan kəlməsinin "od" mənasında "azar"dan ayrıldığı
iddia edənlər, buradakı atəşkədələri göstərir. Ona görə də bu yerlərə
"od abad edən" mənasında "Azərbaycan" və yaxud "Azərabadgan",
daha sonra müərrəb [ərəbləşmiş] olaraq "Azərbaycan" deniləyini
bəyan edirlər.

Şəmsəddin Sami bəy mərhum "Qamusül-ə'ləm"ində
"Azərbaycan" kəlməsinin əvəcəq Təbrizin özünə, sonra ətrafına,
daha sonra vilayətinə əlam [nişan; ad] olduğu xüsus qeyd edərsə də, bir
az əşğıdə Azərbaycanın torpağını və yerlərinin mürəkkəb olduğu
məvədi [maddələr] tarif edərkən deyir ki:
"Məmləkətin torpağı əraziyi-bürkəniyyədən [vulkanik ərazi]
olub, qaz çıxarı yerləri və neft quyuları çox olduğu kimi, zəlzələləri
dəxi pək sıx olub, qəsəbələri və ələküsür mərkəzi olan Təbriz şəhəri
dəfaəta xarəb olmuşdur. Zamanı-cahiliyyətdə [cahiliyyə dövründə]
atəşkədələrinin kasratı [çoxluğu] və bəlkə "Azərbaycan" təsmiyə
olunması [adlanması] dəxi bir atəşi-daimi [daimi atəşi] halında olan
bürkan [vulkan] və neftlirnin kasratından irəli gəlmişdir."

Görürsünüz ki, müəllifi-möhrtəmar siza təmamilə əşinə bir
mənzərə təsvir edir. Tarif təmamilə Bakıya və vilayətinə aiddir. Daimi
bir atəş halında bulunan bürkan – Bakı, dəfaəta zəlzələyə məruz
qalan da Şəmaxıdır. Burada Təbriz və həvalisində [ətrafında] bənəzyən
bir şey yox. Çünki, o həvalidə nə qaz çıxarırlar, nə də neft quyuları
var.

Bunu zikr etməkdən məqsədimiz, təbii, Təbrizin Azərbaycan
mərkəzi olduğuğunu inkar deyil, əsl "Azərbaycan" isminin müsəmməsi
olacaq nöqtənin Bakı ola biləcəyini göstərməkdir.

Əvət, Bakı yalnız bugünkü Azərbaycan Cümhuriyyətinin paytaxtı
deyil, əski Azərbaycan qitəsinin [ölkəsinin] də mühüm bir
mərkəzidir. Vaxtilə bu mərkəz, əski "Midiya" yerini tutan Azərbaycan
sakinlərini müqəddəs atəşləri ilə qızdırmış; bu hərəatiylə o,
İrandan, Hindistandan və dününyan sair yerlərindən zairlər [zəvvar-
lar, ziyarətçilər] çəlb eyləmişdir.

Bakı bu gün də ziyarətə, bu gün də məbəddir. Bugünkü Bakı
zairləri, əski atəşpərvəstlər kimi din hissiyyəti və ruh ehtiyacının təm-
in [doymurcaq] üçün deyil, maddi həvəslərinin təmin, artıq
tamahlarını doymurcaq üçün gəlirlər. Buradakı sarvatı kəndi kəşənə-
lərinə [saraylarına, imarətlərinə] axıtmaq istəyirlər. Bu müəsir zair-
lər, tarixin hekayələrini oxurkan, hind zairlərinin gəlib burada
müqəddəs atəşlərə tapınmaqdan başqa bir şeyə gözləmədiklərini
heyrətlərlə tələqqi edər [qiyəmətləndirir], o nur və hərəat sərğər-
danlarını [işigini və hərəatın ardınca gəzənləri] qətiyyənlə anlayam-
mazlar. Çünki, onlar "əşqi" şəmin başına fırlanıb da kəndisini yəxən
və yaxılarkan səs çıxarmayan "parvənədən" (4) deyil, çəmanlıkları,
çiçəklilikləri birər-birər gəzib də güllərdən şirə çəkən "arılardan"
öyrənmişlərdir. Onlar icab edərsə pəlçığı girir, hissə bulsaqar, mazuta
batar, fəqət atəş tapmazlar. (5) Çünki, məbəd [iləh, tapınmanın
obyektii] olaraq onlar qəzi, nefti deyil, bunlardan hasil olan "sarı
mədəni" tanırırlar.

Fəqət, Bakının müridləri yalnız bu uzaq vilayətlərin zəvvarı dey-
ildir. Buranın maddi deyil, mənavi atəşlərində Hindistan macusi və
İran zərdüştlüsündən daha şiddətli bir ehtiyac və daha qüvvətli bir
imanla mərbut [bağli] olan mücəvirlər [daim ibadətəxana və ya türbə
yanında yaşayış vəxtini ibadətədə keçirən adam, abid], mötəkilər (6)
vardır:

Azərbaycanlılar!

Əvət, Bakı əski macusilərdən ötrü göləsinə yaxılır şəm, qonşu
imperialistlərə Avropa kapitalistlərindən ötrü şirəsi çəkilir güllə isə,
Azərbaycan türklərindən ötrü tavafl olunar əməl Kəbəsi [arzulanan
Kəbəsi], etikəf olunar həyat məscididir.

Bu, biza bir əməl Kəbəsi və həyat məscidi olan Bakımızı, əcəbə
heç bilirmiyiz? Bu suala cavab almaq üçün mətbəuati-ümumiyyətimizin
cavan hürçəsini [bütün mətbuatımızın yaxın dönmədəki qismini]
ümumi bir surətdə gözdən keçirdim. Bakıya adı bir şey gərmədim.
Bu məna həvə və cəsərat verdi. Müxtəsər də olsa, Bakının tarixi

haqqında bir qac yarpaq qaralayalım, dedim. Şübhəsiz ki, bu sətilər-
lə verəcəək məlumat, Azərbaycan Cümhuriyyəti paytaxtının şən və
heysiyyəti ilə mütənəşib olmmayacaq. Çünki, əl altında nə o qədər
mənbə, nə də o qədər zaman və fürsət vardır. Fəqət, Azərbaycan
mətbuatında bu xüsusda daha heç bir yazı yazılmadığından
düşündüm ki, naqis də olsa bir şey olsun. Bu nəqisini başlarız,
mütəşəbbis [təşəbbüskər] gənclərimiz də çalışsın, vətən eşqi, məm-
ləkət məhəbbəti ilə, say eylər, bu başlanğıcı təkmil edərlər [kamil-
ləşdirərlər]. O zaman biz də əziz paytaxtımızın mükəmməl bir tarixi-
nə malik olmaq səadətinə dərk edəriz.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 3 dekabr (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 55-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

Xəyalıyyun nəzərində ictimaiyyun qədar maddi tələqqi olunmadı, hüsnü-eşq zamiri-mafilbali ilə tələqqi olundu. [Qadınliq, romantikların nəzərində sosioloqlar qədar maddi tərəfdən ələ alınıb qiymətləndirilmədi; könüldə olan gözəllik və məhəbbət məramı əsasında qiymətləndirildi.]

Bir millətin səciyyəyi-fitriyyəsində bu iki şeyə məhbubiyyət və əxlaqın süquta məyyal olar, yaxud ictimai inqilabatın hüdusunu mövcub olar. [Bir millətin fitrətində bu iki şeyə, yəni gözəllik və eşq məhəbbət, və əxlaqi cəhətdən süquta gətirib çıxarar, yaxud da ictimai inqilabların meydana çıxmasına səbəb olar.]

Avropa hökuməti-müxtəlifəsində bu qaya üzərinə bir taqım münəcişeyi-qədəmdə keçmiş, bir çox böyük filosoflar[ın], ulla-maların tanqidatına məzhər olmuş bu haqiqətə, məzhəriyyət deməyə layıq... [Avropanın müxtəlif ölkələrində bu mövzu barədə bəzi qədim mübahisələrdə dilə gətirilmiş, bir çox böyük filosofların, alimlərin tanqidlərinə maruz qalmış bu haqiqətə, artıq bir təzahür, yəni fakt deyə bilərik...]

Çünki, şimeyi-məhz bir şəreyyəi-kanuni-inqilabı məmul deyilmi? [Çünki xislətin əsli inqilab ocağının bir qığılcımına bənd deyilmi?]

Təhti-rəməddə məstür bir nari-hariq cirmi nisbatında iqdamata badi olammazmi? [Külün altında gizlənməmiş bir göz atəş, öz ölçüsü nisbətində təşəbbüslərə, səylərə səbab ola bilməzmi?]

İştə su əsaslarla feminizm, hüsnü eşqdən qurtulmuş, o yaxıcı hissiyatı baqi qalmaqla, təkamülatlyla müxtəlif səfahati cəme bulunur. [Odur ki, bu əsaslarla feminizm, gözəllik və eşqdən qurtulmuş, o əlovlu hissirləri qorumaqla birgə, müxtəlif təkamül mərhələlərini özündə ehtiva edir.]

Bidayədə [başlanğıcda] qadınlardakı o qüvvəti haqqı ilə təqdir edəməzlik üzündən xəyalıyyun (ideəlisimə) bir taqım nəzəriyyat icarısına boğuldu. Hüsnü eşqin salığı [dəlillərini] tədqiqə qoyuldu. Sacayanı [səciyyələri, xarakterləri] tədqiqə əhəmiyyət vermədilər. Bunlar o qədər tərəddülən fikirlərlə həttə aigmır l'aprix, yəni sıvrılmış fikirlərin yavaş-yavaş nəticəyi-qətiyyəyə doğru yol aldığıni – və idrak etdikləri haqiqətlərdən birincisi feminizm bəhsi açıldığını – birdən-birə gözdükdü. [Bunlar, yəni idealistlər, o qədər çox tərəddülən nəzəriyyələr arasında sıvrılan, əna çıxan fikirlərin yavaş-yavaş qəti bir nəticəyə doğru gətdiyini və idrak etdikləri haqiqətlərdən birincisi olaraq feminizm mövzusunun meydana çıxdığını birdən-birə gördülər.]

Məlum ya, biz əvvəla xəyalı bir taqım nəzəriyyatla bəbi-münəcişə güşad edildikdən sonra təsadümi-əfkərin qayələri bittəb' çəbuq çıxar. [Məlumdur ki, biz əvvəla xəyalı bir taqım nəzəriyyələrlə mübahisə qəpisini açdıqdan sonra, fikirlərin qarışmasının nəticələri təbii olaraq qısa zamanda meydana çıxar.]

Qarəri-qəti [meydana çıxan qəti nəticə] feminizm cərəyanlarına gözəl bir mərcə [axar, yol, istiqamət] hazırladı. Avropa[da] onuncu əsrdən etibarən bu hərəkəti-fikriyyə [fikir cərəyanı] qadınliq hissiyatı üzərinə sahr təsiratı ilqə etdi [sehirli təsirləri aradan qaldırdı]. O gündən etibarən təbiətin bəxs etdiyi affecté,yəni göstəriş (taqdidçilik) ilə başlandı, məhdi-mədəniyyətin ənvar-nisarı [mədəniyyət beşiyinin nur saçanı] tərəfinə üzlər çevrildi, fikirlər nurlandı. Bir məhtab və ya hələ, ziya halında ikən bir günəş qədar parlaqlıq göstərdi.

Ruyi-zəmin [yer, yer kürəsi] üzərində yaşayan bəni-bəşərin [insanoğlunun] ikinci bir qüdrəti meydana çıxdı. Məsəiyi-fəzlə [çox çalısmaq, çox say göstərmək] iqtisad istadiyi qədar yol aldı. Mədəniyyət çəbuq doğdu, çəbuq böyüdü. İştə şu hüsnü-mücadiləyə mədyun olan nəzəriyyatın fəlsəfəyi-qayələri buralara qədar vardı. [Bu gözəl mübahisəyə borclu olan nəzəriyyatın fəlsəfi nəticələri buralara qədar gəlib çıxdı.] Tarixi tədqiq edərsək, feminizm nəzəriyyətinin məbdəindən miadına [başlanğıcından sonuna] qədar bir fikir edilmiş oluruz.

Ədəbiətlif

Ədəbi sütunlar

QÜRBƏT ELLƏRDƏ YADİ-VƏTƏN

Karpatda ikan...

3

Karpatın dağları nigahımda
Dursa, dursun da pişgahımda.
Könlümün gözləri sənə baxıvor,
Dodağım mədhini sənə oxuyor!
Karpat üstündəyəm, fəqət üzümü,
Könlümü, ruhumu, iki gözümü
Daıma döndərib də samtına mən,
Oluram səcidi, a şanlı vətən!
Qıblagahi-rəhi-nigahımsan
Ey vətən, ülvi səcdəgahımsan!
Sənə bir xidmət eylesəm, a vətən,
Şu həyatımda bəxtiyaram mən.
Ey vətən, sən özü də madər-i-can,
Sənə layiq pərəstəşi-vidcan.
O beşik ki, bizi qucaqlardı,
Yellədar, başlədardı, saxlarıdı
Səndə nabit olan ağacdən idi.
Yaşə, ey şanlı yurdumuz, əbədi!
Məhdimiz, ləhdimiz, qizamızsan,
Xüldzari-fərəhfəzəmizsan.
Pərvərişəbi-nemətin oluruz,
Səndə mədfuni-türbətın oluruz.
Tənim olsun dəfin xakində,
O gözəl xaki-təbnakində.
Race olsun sənə bu qəlb, bu tən,
"Mətləüşşəms" olan ziyalı vətən!
Ünsürün ünsür-i-sücaətdir,
Bu sözüüm doğrudur, haqiqətdir.
İştə tarixlər də anlatıvor,
Ya nəsil Qafqaz irqi şanlıtıvor.
Ey bizə saheyi-həyat vətən,
Səndə doğmuş bu qəlbü can, bu bədən!
Sənsin iştə bu cismə nəşətgah,
Sənə mətfudür həmişə nigah
Cənnət olsa bütün yer üstü yənə,
Bizə lazim o səndəki sina.
Çünki aşiq sənə təbiətimiz,
Sənsən aramgahi-xilqətimiz.
Ən gözəl cənnətim, mənim vətənim,
Mayeyi-ruhü mayeyi-bədənim,
Karpat üstündəyəm, könlü səndə,

Sevdiyim qönçə səndə, gül səndə!
Ən gözəl çöhrələr qucağında,
Canlı güllər yaşar o bağında.
Xaki-pakında nurlar yaşıvor,
Şəkli-insanda hurlar yaşıvor.
Cisimlənmmiş gözəl-gözəl ərvah,
Səndədir həp bədayeyi-əlvah!
Kuhi-Qaf iştə – Qafqazın dağdır,
Cənnət iştə – o Qafqazın dağdır.
Qafqazın düxtəranı nədir huri –
Şəhbə yoxdur, su örtü də yanacaq,
Onu yaxmaqlığa gərək qanacaq.
Cəhl əlilə örülmüş ol rubənd,
Bil ki, hazır edər o, cəhlə kəmənd.

Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hadi

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

* Təşrii-səninin [noyabrın] 26-sında Müttəfiqlərin 5 zirehli, 2 kruvazer [kreysər] və 9 təərrüz [hücum] minason [torpedo] gəmişi Sevastopola azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

* İngiltərə əsgərlərinin qabaq dəstələri Belyev və Stvelo ətrafında Almaniya sərhədinə çatmışlardır.

* Təşrii-səninin 28-də Nauendən xəbər verirlər ki, Lvovda şiddətli yəhudi talanı olmuşdur. Yəhudi millisəyaları qırılmışdır. 420 yəhudi evi, sakinləri ilə barabar yanib tələf olmuşdur. Evlərdə olanlar heç yerdə gizlənmə bilməmişlərdir. Yanğını söndürməyə imkan vermə[mə]k üçün su yolu bağlanmış idi. Küşəyə çıxan hər bir yəhudi dərhal öldürülmüşdür.

* Kanuni-əvvəlin (dekabrın) 3-ündə Vilson Fransaya əzimat edib bir ay orada qalacaqdır.

* İstanbula xəbər verirlər ki, Fələstində birinci yəhudi hökuməti təşkil edilib, vəzirlər [nazirlər] təyin edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA**İngiltərə ordusunun tərxisi**

İngiltərə Bəhriyyə, Ərkanı-hərbiyyə və Təyyərə vüzarəti [nazirlikləri] əhaliyə mürciədən nəşr etdikləri dəvətnamə hələlik ümumi ordu tərxisi başlanmadığıni xəbər vermişlərdir. Tərxis başlanza da hamı əsgərləri azad etməyə macal verməyir. Birinci növbədə müəyyən yer və vəzifə olan zabitlər və saldətlər azad ediləcəklərdir. Bundan əlavə, ticarət və sənəat [sənəyi] ehtiyacatı üçün ən lazim gələn sənətkar saldətlər buraxılacaqlardır.

QƏZETLƏRDƏN**Şimal ordusu**

Kiyevdən alınmış məlumata görə, təərrüzə [hücum] başlanmış Şimal ordusu müvəffəqiyyəti surətdə irəliləməkdədir. Şimal ordusunun məqsədi Petroqradi işğal edib Kronstadtı ayırmaqdır. Kronstadt ən yaxın zamanda bu dövlətin bəhri [donanma] fəaliyyəti üçün böyük mənanı haiz olacaqmış.

Petroqrad üzərinə hücum edənlərdən birisi də general-mayor Vandamdir. İşbu zat, ərkanı-hərb professoru olmaqla bir çox əsgəri məsələlərə dair qiymətli əsərlər yazmışdır.

Murman və Əqsəyi-Şərqdə [Uzaq Şərqdə] Müttəfiqlər

Murman səvəhilinə [sahillərinə] Fransadan leh qitəəti [polyak hərbi hissələri] varid olmuşdur [gedib çatmışdır]. Varid olanların miqdarı 7 mindən ziyadə olub, gözəl surətdə müsəlləhdirlər [silahlənmişdirlər].

* "A. V." qəzetinə verilən xəbərlərə görə yapon qoşunlarının yürüşü davam etməkdədir. Bunlar İrkutsk tərəfə gəlirlər. Şəhərin mühafizəsi müstəraq rus-yapon komissiyasına mühavəzə edilmişdir [təpşirilmişdir]. Amerika və Yaponiyadan külliyyətli surətdə mal gətirilir.

* Nikolsk-Ussuriyskdə bolşevik təşkilatı kəşf edilmişdir. Bir çox bomba və lavazimatı-hərbiyyə [hərbi sursat] tapılmışdır.

ARTİST VƏLİ

Onsuz da az olan camaat və səhnə xadimlərindən birini daha qeyb edirik. Göyçay uyzedindən alınan məlumata görə, türk səhnəsinin məhir artistlərindən, dayarlı səhnə xadimlərindən birisi olan Əbüləf Vəlizadə vəfat etmişdir.

Vəlini Bakıda kimi tanımaq? Bir çoxlarının məktəb yoldaşı, bəzilərinin səhnə arxadaşı, digərlərinin cəmiyyət yoldaşı, camaatı sevən, səhnəsini canından aziz tutan, hamımızın tanıdığı Vəli dəxi dəri-dünyədən [dünya evindən] rəhət edib [köçdü].

Ibtidə [əvvəla] Bakı Reali məktəbində oxuyaraq, altıncı sifədək təhsilə davamla ikməli-təhsil etmədən [təhsilini bitirmədən] məktəbdən çıxdıqdan sonra Əbüləf Vəlizadə, səhnəmizə xidmət etməyə başlayaraq, əvvəlləri bittəb' [təbii olaraq] xırda rollar ifa etmiş və əvvəldən artistlik məharət və istedadı ibrazıyla [bürüzə verməklə] tez tərəqqi edərək, əzir zamanlar məsuliyyəti mühüm rollar götürürdü. Kəndisi tərəqqi edikdə, milli teatromuzda məhəbbət və həvəsi dəxi artaraq, onun da tərəqqisi uğrunda çalışırdı. Mərhumun təşəbbüsü ilə bir vaxt Bakıda "Artistlər İttifaqı" nam [adlı] bir dram dəstəsi təşkil olunaraq gündüz tamaşaları verirdi.

"Gəvə" rolunda tamaşaçıların vücudunu Vəli kimi lərzəyə salan hangi artistdir? "Əlmənsür"da Həsən rolunu oynayan artistlərin həpsi yənə Vəlini təqdid etməyirlərmi? "Nadir Şah"ın Ədhəm və Heydər kimi hiyləkar vəzirlərin Vəli kimi parıldan kəmdir? Şillərin qoca qraf Məksimilian rolunda hangi artist Vali qədar təsir bağışladı?

Heyf, məhir sənətkarımız artıq əldən getdi! Sui-təsədüfə bax ki, bu il dayarlı səhnə xadimlərimizdən üçünü qeyb etdik və heç birinə söz vıdımız deyə bilmədik. Heç birinin mərasimi-dəfninə belə iştirak etmədik.

Bu gün Vəlinin vəfatı müsəlman səhnəsi üçün ağır bir ziyadır [itkidir]. Hüzn və təhəssürümüzü [kədərimizi] bəyanla baqi-məndələrinə [geridə qalanlarına] səbri-cəmil [xeyirli səbr] etə buyrulmasını Allah-taaladan iştirahm edəriz. Külli-nəfsin zaiqətlə mövt.

X.

MƏTBUAT

"Kaspi" qəzetəsinin 1 kanuni-əvvəl [dekabr] tarixli nömrəsindəki baş məqaləsində vəziyyəti-siyasiyyə və azərbaycanlıların surəti-hərəkətindən bəhslə, müsəlmanların bir daha kor-korana öz müqəddaratlarını tanıma-[di]qları yabancılar dəsti-qəddaranələrinə [qəddar əlinə] tapşırmaqcaqlarını qeyd edir, yazır ki:

"Demokrat adını taxılıb da [üzərinə götürüb də] altı ay müddətində hökmranlıq edərək bir dəfə olsun bir sözlə belə müsəlmanları mühafizə etməyərək, ancaq münasib və qeyri-münasib fürsət tapdıqca müsəlmanları qıran, qarət və təcavüz edən cətecilərin [quldurların] hərəkətinə görə arıq gözləri açılmışdır. Bunlar yənidən özlərini oda salıb, ancaq və ancaq müxtəlif vəsailərlə [vəsaitələrlə] yənidən müsəlmanları qul etmək, müsəlman arvadları üçün keyifli məclis quraraq sonra da namuslarına təcavüz edib, axırda öldürmək qəsdii ilə demokrat maskası taxanlara inana bilməz. Onlara etibar etməz. Bütün demokratlar bolşevizm, məşevizm və ictimaiyyuni-inqilabıyyun [sosialist-inqilabçı] bayraqları altında bu əməllərə mürtakib olmuşlardır [pis işlərə bulaşmışdır]. Bolşeviklər Bakıdan çıxmış və səhər türk-Azərbaycan ordusu tərəfindən mühasirə edilmiş olan zaman belə şəhərdə və mədan dairələrində müsəlmanlara təcavüz davam edir, Xilə, Bülbülə və Balaxana və sairələrində kəndli və fəhlə müsəlmanları qırır [bunlar ki, burjuv deyil], Teymur bəy Qulubayovu beş yoldaşları ilə öldürürlər. Bu da Bakıda məşeviklər ilə bolşevikdən məşevikə dönmüş dəşnakların hökmfərməliyi [hökm etdiyi] zamanında idi. Hələ imdi də sosial-revolüsyioner hökuməti hökmranlıq edən Lənkəran uyzedində yeni fənalıqlar [pisliklər, mənfəi hallar] davam edir. Məğərsə bunların həpsindən sonra da müsəlmanlar bu demokratlıq adı ilə mümkün olduqca çox müsəlman qırmaq, ciblərini müsəlman malı ilə doldurmağa çalışınların kimlər olduqunu anlamamışlardır. Xeyr, şimdi o vaxtlar keçdi ki, müsəlmanların dalda qalmaq və korluğundan istifadə edərək öz əlimizə özümüzdü döydürüldü. Siyasətə geridə qaldığına [gərə], müsəlmanlar çox qurbanlar vermislər və aylaaraq öz dostlarını və düşmənlərini tanıması və inənmislər ki, salamat və rəfahıyyəti ancaq öz əllərindədir ki, nəinki macaracular [macarapərəstlər] əlinə."

Bədəhu [ondan sonra], müsəlmanların artıq müstəqil yaşamaq, özgələrin qayyumluğunu rədd etmək istadiklərinə güylə deyir ki: "Ciddi mübarizəyə hazırlaşmamış olan müsəlmanları martda və daha sonra kəsmək olurdusa, artıq qardaş qitaları [qırğını] "böyük müvəffəqiyyətiyə" ümid bəqləyə bilməzlər. Əvvəla, heç vaxt Müttəfiqlər iqtisasa yer verməzlər. Saniyə [ikincisi], biz dəxi Qaf-qaziyyənin qarlı dağlarında altı aylarla diləncilər kimi gəzməyə məruz qalmamaq üçün hər növ mübarizəyə hazır olmağa çalışacağız. Müsəlmanların özlərinin demokratiyası da var, əməl [niyyət] və arzularda da, müqəddaratlarını təyin etmək imkanı da. Qoy, müsəlmanlara haqqım olmaq istəyənlər bunu bilsinlər. Biz bütün millətlərin ancaq haqqı, namuskar demokratiyasını [xalqını] tanıyırsınız və onlarla əl-ələ gedəcəyiz. Müsəlman qanına həris olan macaracuları isə nə demokrat hesab edirik, nə də dost."

Gürcü millətçi demokratları mürəvviçə-əfkəri [fikirlərini yayan] "Sakartvelo" qəzetəsi "İngiltərə və rus-erməni ümidləri" sərlövəli bir məqaləsində yazır:

"Rəmişvili tərəfindən bütün Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanə aid itxtiləfi məsələlərin həlli üçün təklif edilən konqredə Ararat Cümhuriyyəti iştirak etmək istəməyir. Böyləliklə, Ermənistan yənidən Ermənistan-Gürcüstan itxtiləflərinin sülh təriqi [yolu] ilə həll edilə bilməyəcəyinə bir sübut pishnad [taqdim] etmişdir. Burası bir daha haqiqət şəklini almışdır. Gürcüstan-Ermənistan sərhədi məsələsi və başqa məsələlər, bundan sonra tərəfeyinin [hər iki tərəfin] faqət [yalnızca, sadəcə] silah və canlı qüvvəsi ilə həll edilə biləcəkdir."

"Znamya truda" qəzetəsi səbiq Rusiya dairəsində təşkil edilmiş bir çox yeni müstəqil hökumətlərin varlığı ilə ədəmi-məmnuniyyət [narazılıq] göstərməklə barabar, bir parçalarının da milli əsaslarını danmıyır. Qəzetə yazır:

"Əski üsulun təcdidi [bərpası] Rusiyanı yıxmaq məsələsinə uzatmaqdan başqa bir nəticə verəmməz. Millətlər istiqlalıyyəti və federasiya əsasları məmləkətin yeganə bir darmanıdır."

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

* Əliəşgər Sadiqov Bakıdan Ənzəliyə yüz min put neft aparıb və əvəzində oradan Bakıya düyü və xüşkbar [quru meyvə] gətirməsi barəsində Ərzəq və Ticarət-Sənəyə nəzarətlərindən icazənamə istəyir.

* Ərzəq Nəzarətindən alınan məlumata görə, Balaxanı və Binəqədi rayonuna Bakı üçün gələn ərzəq və mallar ora kazakları və millisləri tərəfindən tutulur. Bu barədə Nəzarətin vəkiliz yazıb, ərzəq və mallar kim tərəfindən və nə üçün tutulduğuna dair Balaxanı-Səbuncu polis müdirindən məlumat istəyir.

Vapor vürüdü [gəmi gəlişi]

- Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 1-də Ənzəlindən "Ventyor" və "Sərghey" nam [adlı] vaporlar ləvazimatı-hərbiyyə [hərbi sursat] ilə Bakıya varid olmuşlar.

- Həman gün Təzəşəhərdən [Krasnovodskdan] hərbi vapor "Araks" ilə "Seryoqa", "Vladimir" vaporları gəlmişlər.

- Kanuni-əvvəlin 1-də Biçərxov qoşunu ilə Lənkərandan "Səməd Ağə" nam vapor gəlmişdir.

Mərkəzi Ev Komitəsində

Suraxanı əhalisinin fəna bir halda olduğundan dolayı Mərkəzi Ev Komitəsinə verilən məlumat mövcubincə [əsasında], işə məntəqaəsi sübəsi Bənkendorf məktəbi yanında, Mirzəyevski caddədə bütün füzqərəyə məccani [pulsuz] yemək verəcək bir məntəqə açılmışdır.

Slavyan-Rus Cəmiyyətində

Cümə günü, təşrii-səninin [noyabrın] 29-da Bakıdakı Slavyan-Rus Cəmiyyətinin iclası vəqə olmuşdur. İclas Bakı kilsələrinin ehtiyacı təmin olunmaqdan ötrü kilsə nümayəndələri iştirakı ilə bir komissiya təşkil edilməsinə qərar almışdır. Bundan əlavə, sadrın bəyanatına görə, şəhər tutulanda xəsaratlıda olanların [zərəqəçənlər] işlərinə baxmaqdan ötrü xüsusi bir komissiya təşkil edilməsi dəxi qəbulə keçmişdir. Məzkur [adi çəkilən] cəmiyyət qaçqınlar işinə baxmaqdan ötrü də bir komissiya təsis olunması təhti-qərarə almışdır. Sonra, həftə bayramı məsələsi müzakirə edilmişdir. Rus uşaqları çox olan məktəblər, bazar günü tətil etməkdədirlər. Nisfindən [yanısından] artıq rus uşaqları olan məktəblər də cümə günü əvəzinə bazar günü tətil edilməsini Azərbaycan Hökumətindən istida [xahiş] edilməsinə qərar vermişdir. Sonra Bakıda olan rus zabitanı [zabitlər] məsələsi müzakirəyə qonularaq, polkovnik Ollenqrən müfəssəl surətdə məruzədə bulunmuşdur. Onun dediyinə görə, Türk Ordusu Bakıya gəlib rus ordusu zabitlərinə müavinət [yardım] etməyə başladığıda, Bakıda olan rus zabitlərinə özlərinin polis komissarına xəbər vermələri təklif edilmiş idi. Türkiyə Komandanlığı tərəfindən hər bir su-bayzabə 100 və evli zabitlərə 200 manat məvacib verilməklə, ayda

hər birinə 75 girvənkə un, 20 girvənkə düyü, bir put kartofel və ərzəq şeyləri veriliridi. Bu qərar ilə 330 nəfərə qədar rus zabiti yazılmış idi. Bolşeviklərə xidmət edən zabitlər kənar edilmişdi. Qalanların təminatı üçün general Tomsona və Biçərxovə mürciəat edilmişdir. Biçərxovdan indiyə qədər cavab alınmamışdır. Ancaq general Tomson artıq ehtiyac içində olan zabitlərin siyahısını istəmişdir. İclas bu məruzəyə qulaq asdıqdan sonra rus zabitlərinin Azərbaycan Cümhuriyyətinin hökumət müəssisələrində işə qəbul edilmələri haqqında hökumət nəzdində istidada bulunmağı təhti-qərarə almışdır.

Elan

Bakıda Nikolayevski küçədə, Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi binası qarşısında, sabiqdə türk əsirlərinə ən ciddi müavinətdə [yardımda] bulunan Ağaməhəmməd İbrahimzadə və Mehdi Həsənzadə tərəfindən bu cümə günündən etibarən "Vətən" adına lokanta [yeməxana] açılmışdır. Burada qəyat ləziz yeməklər hazırlanıb, artıq ucuz buraxılacaqdır.

Kamali-ehtrimlə İbrahimzadə Ağaməhəmməd.

286 1-1

Türk Ocağı

Cümə günü dekabr ayının 6-sında, gündüz saat 10-da Türk Ocağının iclası-ümumiisi olub, cəmiyyətin heyəti-idarəsi intixab ediləcəkdir [idarə heyəti seçiləcəkdir]. Türk Ocağının cəmi üzvlərinin hazır olmaları təmənnə edilir.

279 3-2

Bakı Sənət və Ticarət İttifaqı Sədərati

İttifaqın üzvləri: A. Avetov; T. Arutyunyan; Musa bəy Əmircanov; R. Aslanov; A. Adamov; M. Adamov; Y. Əhmədov; S. Əmirov; K. Axundov; Q. Arutçov; S. Birlidir; A. Borsuk; İ. Biçvəyə; T. Budaqyan; A. Baçiyev; Bikov; X. Vermişev; R. Vaynşteyn; M. T. Həsənov; A. A. Hacıyev; N. Qolubuyov; Qurtişirzə; T. Qriqoryans; M. Dasil; V. Cəfarov; Y. Dimmer; A. Dokliski; A. İvanesyan; N. İrudov; P. Klark; H. Qasımov; Ya. Kaplan; İ. Levinson; Yu. Mehdiyev; N. Mamikonov; İ. Mixaylov; Ə. Orucov; N. Petrosyans; İ. Pivovarov; P. Pirune; İ. Rimbəşevski; L. Saakov; Y. Sarkisyan; M. A. Salamov; N. Spektorski; İ. Skobelov; A. I. Tağıyev; A. Taverizov; Ter-Martirosov; A. Ter-İvanesyan; L. Fralko; F. Xurustov; K. Çbulışvili; Tispis; V. B. Şixyans cənablarının şəşənbə [çərşənbə axşamı] günü dekabrın 3-ündə səbah saat 10-da Ev Sahibləri İttifaqının binasında [Qorçakovski və Birjəvoy küçələrin kücündə, Tağıyevin evində] vəqə olacaq İttifaqın iclasına davət edir.

Baxılacaq məsələlər:

1) İttifaqdan Azərbaycan Parlamentosuna nümayəndə intixab [seçilməsi];
2) Sənət və Ticarət Nəzarətinin birinci dərəcə malların siyahısını təqdim etmək əmrinin müzakirəsi.

İclas ikinci olduğu mövcubincə [olduğuna görə], hər neçə üzv gələrsə, qanuni hesab ediləcəkdir.

b/10 1-1

Doktor Samuil İzraloviç Kopeliov

Daxili və əsəbi mərazə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" davasını [darmanını] istəməl edir [işlədir]. Voronovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282 52-3

Diş təbibəsi**Altmanın diş müalicəxanası**

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kəucük üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyələ, məktəblilərə və çocuqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünəs əmrəzini [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan bira və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskov və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

Bərabər leyli [gəccə] yatacaqlarıyla qadın cərrahiyyə xəstəxanası mövcuddur.

209

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovi caddələrin kücündə Əşrafovun evi, "Jorj" əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Arvad diş həkimləri Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarırlar. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənarən gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Dişlərin röntgeni küçə, 14 nömrəli evdə, parad-nı qapıdan.

215

Diş həkimi B. L. Levin

Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kəucük üzərində süni diş qayırır. Tsitsyanovski caddə nömrə 7, Quberskinin kücündə.

Qəbul edir: 9-dan 2-yə kimi; 4-dən 7-yə kimi.

280

Quilluq axtarır

Müsəlmanca kəmil dərəcədə savadı olub, fərs, ərəb və türk dil-lərinə aşına olan